

Lov om Beskyttelse af kvindelige Arbejdere,

Basel-Stadt, 23. April 1888.

»Kanton Basel-Stadts Store Raad beslutter, i den Hensigt ogsaa at stille de Arbejdersker, der er beskæftigede i Fag, som ikke falder ind under Forbunds-Fabriksloven, under en Lovs Beskyttelse:

§ 1. Til de Forretninger, paa hvilke denne Lov finder Anvendelse, henregnes alle de, hvor tre eller flere Kvinder arbejder professionsmæssigt, eller i hvilke der overhovedet beskæftiges Piger under 18 Aar som Arbejdersker eller som Læredøtre. — Undtagne fra denne Bestemmelse er Beværtninger og Butiksforretninger, saafremt de sidstnævntes Indhavere anvender deres kvindelige Personale ikke til Industriarbejder, men til Købernes Betjening.

§ 2. For alle Kvinder, der ifølge § 1 falder ind under Loven, maa den regelmæssige Arbejdstid ikke udgøre mere end 11 Timer, og paa Dagene før Søn- og Helligdage ikke mere end 10 Timer. — Denne Arbejdstid skal falde mellem Kl. 6 Morgen og Kl. 8 Aften. Midt paa Arbejdsdagen skal der være en Pavse paa mindst 1 Time. — Om Søndagen er Arbejdet forbudt. — En midlertidig Forlængelse af Arbejdstiden udover den i Membra 1 og 2 fastsatte Varighed indtil senest Kl. 12 Aften kan undtagelsesvis bevilges af Departementet for det Indre. — Begæres Arbejdsforlængelse

Lov om Beskyttelse af kvindelige Arbejdere,

Basel-Stadt, 23. April 1888.

»Kanton Basel-Stadts Store Raad beslutter, i den Hensigt ogsaa at stille de Arbejdersker, der er beskæftigede i Fag, som ikke falder ind under Forbunds-Fabriksloven, under en Lovs Beskyttelse:

§ 1. Til de Forretninger, paa hvilke denne Lov finder Anvendelse, henregnes alle de, hvor tre eller flere Kvinder arbejder professionsmæssigt, eller i hvilke der overhovedet beskæftiges Piger under 18 Aar som Arbejdersker eller som Læredøtre. — Undtagne fra denne Bestemmelse er Beværtninger og Butiksforretninger, saafremt de sidstnævntes Indehavere anvender deres kvindelige Personale ikke til Industriarbejder, men til Købernes Betjening.

§ 2. For alle Kvinder, der ifølge § 1 falder ind under Loven, maa den regelmæssige Arbejdstid ikke udgøre mere end 11 Timer, og paa Dagene før Søn- og Helligdage ikke mere end 10 Timer. — Denne Arbejdstid skal falde mellem Kl. 6 Morgen og Kl. 8 Aften. Midt paa Arbejdsdagen skal der være en Pavse paa mindst 1 Time. — Om Søndagen er Arbejdet forbudt. — En midlertidig Forlængelse af Arbejdstiden udover den i Membra 1 og 2 fastsatte Varighed indtil senest Kl. 12 Aften kan undtagelsesvis bevilges af Departementet for det Indre. — Begæres Arbejdsforlængelse

for et Tidsrum paa over 2 Uger, kan den kun bevilges af Regeringsraadet; ligesaa, naar de tilstaaede Bevillinger i et Tidsrum af 2 Maaneder i alt løber op til over 3 Uger. — Fra denne Tilladelse er i alle Tilfælde Piger under 18 Aar og Frugtsommelige udelukkede. Disse maa ikke benyttes til nogensomhelst Tjenesteydelse efter Kl. 8 Aften. — Barselkvinder maa i tilsammen 8 Uger før og efter deres Nedkomst ikke beskæftiges i Forretningen. Deres Genindtrædelse er betinget af Bevis for, at der mindst er forløbet 6 Uger siden deres Nedkomst. — Naar Kvinder, hvad kun kan ske med deres Indvilgelse, efter dertil erholdt Tilladelse har arbejdet udover den lovbestemte Fyraften, skal de have særlig Godtgørelse derfor.

§ 3. Hvor der ikke ved skriftlig Overenskomst bestemmes noget andet, kan Forholdet mellem Arbejdsgiver og Arbejderske løses ved Opsigelse fra en af Siderne med mindst fjorten Dages Frist. — Indenfor denne Tid kan Forholdet kun da ensidigt løses af Arbejdsgiveren eller af Arbejdersken, naar der foreligger vigtige Grunde, hvis Tilstedeværelse Dommeren afgør efter frit Skøn (Obl. R.s Art. 346).

§ 4. Bøder maa kun idømmes, naar der er truet med dem i et Arbejdsreglement; de maa ikke udgøre mere end Halvdelen af Daglønnen og skal anvendes i Arbejderskernes Interesse. — Lønningsafdrag, motiverede ved fordærvet Arbejde, kan kun tilstedes, naar Beskadigelsen er forsætlig eller skyldes grov Forsømmelighed.

§ 5. De Lokalteter, hvor Arbejderskerne beskæftiges, er med Hensyn til sanitære Forhold underkastede de paagældende Myndigheders Tilsyn (§ 9).

§ 6. Naar den paagældende Forretnings Omfang eller Natur retfærdiggør det, kan de under denne Lov faldende Forretningsindehavere af Fabrikkommissionen forpligtes til at udstede et Arbejdsreglement vedrørende Arbejdstiden, Betingelserne for Ind- og Udtrædelse og Udbetaling af Lønnen, og til at opslaa Reglementet paa et synligt Sted

i Lokalet. — Disse Arbejdsreglementer skal stadfæstes af Departementet for det Indre.

§ 7. Overtrædelse af denne Lov straffes efter Politistraffelovens § 37.

§ 8. Regeringsraadet er beføjet til at udstede en mulig nødvendig Forordning angaaende Lovens Gennemførelse.

§ 9. Lovens Gennemførelse hører ind under Departementet for det Indre og Fabrikkommissionen.

§ 10. Ved denne Lov ophæves Loven af 11. Febr. 1884 angaaende kvindelige Arbejders Arbejdstid.«

Den højst interessante schweiziske Lov, som vi ovenfor har gengivet i Oversættelse, har givet Prof. Dr. K. Bücher (Basel) Stof til en orienterende Artikel i »Archiv für soziale Gesetzgebung« 1888, 2. H. Af denne Artikel skal vi i det følgende meddele et Uddrag:

Den schweiziske Forbundslov af 23. Marts 1877 om Arbejde i Fabriker er vel undertiden blevet opstillet som et Mønster, som andre Stater skulde søge at efterligne; — men fra den stik modsatte Side er det blevet gjort gældende, at den schweiziske Fabriklov tværtimod er et Misfoster af en Lov, en Type paa et upraktisk legislatorisk Forsøg; det er blevet sagt, at den ikke lod sig gennemføre i det virkelige Liv, at den maatte forblive et dødt Bogstav; ja de diplomatiske Skridt, det schweiziske Forbundsraad har gjort for at naa til en Virkeliggørelse af Tanken om en international Fabriklovgivning, er af den schweiziske Fabriklovs Fjender i Udlandet blevet udtydet saaledes: Schweiz er ved sin Lov af 1877 kommet i en Klemme og søger nu at rede sig ud deraf — ved at faa de konkurrerende Industristater til at antage lige saa vidt gaaende Fabriklovbestemmelser!

Denne Opfattelse er ganske urigtig. Lovens Gennemførelse staar ikke væsenlig tilbage for Gennemførelsen af de andre Landes Fabriklove, og Fabrikinspektionen i Schweiz er mindst ligesaa god som noget andet Sted. I et Land som Schweiz kommer det ganske væsenlig an derpaa, at Befolkningen vindes for Loven; saalænge dette ikke er Tilfældet, kan dens Gennemførelse ikke betragtes som sikret. Den schweiziske Fabriklov vedtoges imidlertid ved Folkeafstemningen kun med meget svag Majoritet, — med 181,204 imod 170,857. Men enhver Sagkyndig ved, at i de forløbne 10 Aar har Stemningen stedse mere vendt sig til Gunst for Loven: tidligere Modstandere er blevne til Forsvarere af den, fordi de har overbevist sig om dens Nødvendighed og Nytte. Deraf følger ogsaa, at Loven nu overholdes bedre end før: hvor Politiet tidligere gerne lukkede det ene Øje til, fordi den udøvende Magt i det demokratiske Land ikke gerne sætter sig i Opposition til den offentlige Mening, der vaager nu hundrede Øjne, og Politiet vover nu at træde bestemtere op, fordi det har den offentlige Mening bag sig.

At Loven af 1877 endnu kun med visse Lakuner har kunnet lade sig gennemføre, lader sig vel ikke benægte; — men Forholdene bedres dog efterhaanden, og ogsaa i det manchesterlige Vestschweiz vinder Loven stedse mere Fodfæste i Befolkningen. Kantonerne begynder ogsaa at sørge for en strengere, uafbrudt Kontrol med Fabrikerne. Det kan saaledes anføres, at i Basel og i nogle Kommuner i Kanton Appenzell A.-Rh. bestaar der i dette Øjemed saakaldte Fabrikkommissioner, der bl. a. er forpligtede til at ledsage Fabrikinspektøren ved hans Besøg — hvis han ønsker det —, og senere ved et specielt Eftersyn har at overbevise sig om, at de af Inspektøren givne Anordninger efterkommes. Paa andre Steder søger Fabrikinspektørerne at faa de kommunale Myndigheder med sig. Kanton Aargau har saaledes i 1887 (28. Decbr.) givet Forskrifter om Indførelsen af særlige Fabriktilsynsmænd i alle Kommuner, hvor der findes Fabriker. De ud-

nævnes af de kommunale Forsamlinger, lønnes af Kommunekassen, og skal stadigt besøge Fabrikerne for at passe paa, at alt er, som det skal være ifølge Loven. Naturligvis har adskillige Fabrikanten følt sig »entrüstet« over dette ny Tilsyn; man mener dog, at det vil holde sig: der er Trang til det, da Fabrikinspektørernes Besøg ifølge Forholdenes Natur kun vanskeligt kan slaa til.

At Stemningen i Schweiz efterhaanden i højere Grad har vendt sig til Gunst for Fabrikloven, ses ogsaa deraf, at de enkelte Kantoner begynder at udstede Kantonalløve, der skal supplere Forbundsloven. Saaledes har den ved Forbundets Brændevinslovgivning nødvendiggjorte Revision af de kantonale Beværtningslove givet Anledning til at udstrække Arbejderbeskyttelsen til det i Beværtningerne beskæftigede Personale (særlig Opvartningsjomfruerne). Kanton Baselstadts ny Beværtningslov indeholder f. Ex. en Bestemmelse om, at der skal indrømmes Personalet mindst 7 Timers Sovetid daglig og ugenlig en Eftermiddag, mindst sex Timer, fri. Og endnu tidligere havde samme Kanton tilstaat visse Kategorier kvindelige Arbejdere, der ikke hører ind under Fabrikloven, en særlig Beskyttelse. Endelig foreligger der i det nævnte Kanton den ovenfor gengivne Lov af 23. April 1888.

Den 9. Januar 1882 vedtog Kanton Baselstadts Store Raad — paa Forslag af en Fabrikant — følgende Beslutning: »Regeringsraadet opfordres til at undersøge, om der ikke med Hensyn til Fag og Forretninger, som — uden at være undergivne Forbundsfabrikloven — beskæftiger Arbejdere, kunde udstedes beskyttende Bestemmelser for disse Arbejdere, navnlig forsaavidt angaar Arbejdstiden.« Det var navnlig de større »Konfektionsforretninger«, der havde givet Anledning til denne Beslutning, — Forretninger, der ofte havde et større Omfang end adskillige af de Fabrikloven underkastede, og som desuden ofte havde en overdreven lang Arbejdstid.

Som Svar herpaa forelagde Regeringsraadet i 1883 et Lovforslag vedrørende Arbejdstiden for kvindelige Ar-

bejdere. I Motiverne fremhævedes det, at de store Konfektionsforretninger, der paa deres Systuer beskæftigede 10 til 40, ja 50 Arbejdersker, i Virkeligheden havde en mere fabrikmæssig Karakter end mange af de Fabrikloven undergivne Forretninger. Man kunde da mene, at det naturligste var uden videre at faa disse store fabrikagtige Konfektionsforretninger ind under Fabrikloven. Men derved vilde man ikke hjælpe Arbejderskerne i de smaa Konfektionsforretninger, -- og det var netop dem, der mest trængte til Hjælp. Thi vel blev der i de store Forretninger forlangt mere af Arbejderskerne end foreneligt med humane og sanitære Grundsætninger; -- men i de smaa Forretninger gik det dog oftest endnu værre til: det, der der blev budt Arbejderskerne, var exorbitant. De smaa Forretninger havde imidlertid aldeles ikke nogen Fabrik-karakter, -- de lignede tvært imod snarere Husindustri, -- og det vilde ikke være let at faa dem ind under den almindelige Fabriklov. Men der burde absolut gøres noget netop for disse særligt slet stillede Arbejdersker, -- og Regeringen foreslog da en Speciallov. Det Store Raad gik ind paa denne Opfattelse, og vedtog Loven af 11. Februar 1884 om Arbejdstiden for kvindelige Arbejdere. Loven bestemte, at Kvinder, der i Værksteder arbejdede for Løn eller som Lærlinge, ikke maatte have en længere Arbejdsdag end 11 Timer, Dagen før Søn- og Helligdage kun højst 10, og at deres Arbejde ikke maatte begynde før Kl. 6 (om Sommeren Kl. 5) om Morgen og ikke vare længere end til Kl. 8 om Aftenen; -- dog skulde Departementet for det Indre kunde tillade en midlertidig Forlængelse af Arbejdstiden. Søndagsarbejde blev, bortset fra særligt paa-trængende Tilfælde, forbudt Kvinder.

Hvilken Betydning denne Lov faktisk har haft for de Arbejdersker, den vilde hjælpe, lader sig ikke sige. Regeringen henviste strax ved Lovens Indbringelse til dens svage Punkt: Manglen paa Tilsynsorganer. Med disse Smaaforretninger, der faldt ind under Loven, var

det ikke let at føre noget effektivt Tilsyn; — men man haabede paa det moralske Indtryk, Loven ved sin blotte Existens skulde gøre, og man mente, at Arbejderskerne, naar de kunde henvise til en bestaaende Lov, med mere Eftertryk skulde kunne gøre deres Ret gældende. Om Virkeligheden har svaret til disse Forhaabninger, er tvivlsomt. I ethvert Fald har det Store Raad nu ved Loven af 23. April 1888 ladet den mere beskedne Lov af 1884 vige Pladsen for en mere vidtrækkende Beskyttelse for de kvindelige Arbejdere.

Den ny Lov omfatter, med en nærmere angiven Undtagelse (Beværtninger og tildels Butiksforretninger) for det første alle de Forretninger, hvor der arbejder tre eller flere Kvinder, — dernæst — uden Hensyn til Tallet — de Forretninger, der beskæftiger Piger under 18 Aar, være sig som Arbejdersker eller som Læredøtre. Derved tilsigter man at ramme de Syforretninger, Modeforretninger osv., der ganske vist ikke beskæftiger egenlige Arbejdersker, men som professionsmæssigt giver sig af med at oplære unge Piger, — og som samtidigt ofte i altfor høj Grad exploiterer dem. I Motiverne bemærkes hertil: »Vi overser ingenlunde, at ved denne Forskrift bringes ind under Loven et meget stort Antal smaa Forretninger, med hvilke Tilsynet vil være vanskeligt, ja maaske ikke altid gennemførligt. Men man har dog i det mindste villet sikre sig Muligheden af at gøre Lovens Strafansvar gældende i de Tilfælde, der kommer til Øvrighedens Kundskab.«

Bestemmelserne om Arbejdstiden er, som man ser, ret vidtgaende, især naar man tager i Betragtning, hvorledes Konfektionsforretningerne ellers netop er særligt tilbøjelige til at lade deres Syersker arbejde til langt ud paa Natten umiddelbart forud for Søn- og Helligdage. Bevillingerne kan rigtignok gøre et slemt Hul i disse Forskrifter; men visse Grænser for de Lempelser, der kan tilstaaes Arbejdsgiverne, — er der dog draget, —

og med Hensyn til Piger under 18 Aar og Frugtsommelige taaler Loven ingen Lempelser. Overhovedet er det Supplement, det lille schweiziske Kanton ved denne Lov har føjet til den almindelige Fabriklov, af en saadan Beskaffenhed, at det ogsaa udenfor Schweizes Grænser fortjener al Opmærksomhed.

A. P.-St.